



Universiteit
Leiden
The Netherlands

Hervaeus Natalis, *De secundis intentionibus*, Distinctiones I&II : critical edition with introduction and indices

Dijs, J.

Citation

Dijs, J. (2012, March 20). *Hervaeus Natalis, De secundis intentionibus, Distinctiones I&II : critical edition with introduction and indices*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/18607>

Version: Corrected Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/18607>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Cover Page



Universiteit Leiden



The handle <http://hdl.handle.net/1887/18607> holds various files of this Leiden University dissertation.

Author: Dijs, Judith

Title: Hervaeus Natalis, De secundis intentionibus, Distinctiones I&II : critical edition with introduction and indices

Issue Date: 2012-03-20

Nederlandse samenvatting

Dit proefschrift bevat een kritische editie van, en een inleiding op *Distinctiones* I en II van het werk *De secundis intentionibus* door Hervaeus Natalis, een invloedrijke persoon binnen de Dominicaanse orde in Frankrijk in het begin van de 14e eeuw.

Universele begrippen in het algemeen, en eerste en tweede intenties in het bijzonder, stonden sinds het einde van de 13^e eeuw volop in de belangstelling in de continentale en angelsaksische theologie en filosofie, niet alleen vanuit het perspectief van hun rol in het cognitieve proces, maar ook in toenemende mate in termen van hun exacte aard en ontologische status. Aanvankelijk werd deze discussie gevoerd in het kader van de commentaren op de *Sententiae* van Petrus Lombardus, een verplicht onderdeel van de theologische studie, maar sinds Hervaeus werden steeds vaker afzonderlijke tractaten aan het onderwerp gewijd.

Hervaeus begint in zijn *De secundis intentionibus* met het onderscheiden van de verschillende interpretaties van het woord '*intentio*'. De intentie als wilsact of object van een wilsact (*intentio voluntatis*) wordt door hem terzijde geschoven, aangezien deze niet onder de logica valt. Het gaat Hervaeus om de logische intentie, ofwel de *intentio intellectus*. Zijn opzet in dit werk is een exacte afbakening van het onderwerp van de logica. Daartoe wordt de *intentio intellectus* vervolgens verder onderverdeeld, omdat deze als onderwerp van de logica nog te ruim is. Het eerste onderscheid is dat tussen de intentie *ex parte intelligentis*, de intentie gezien vanuit het kennende subject, en de intentie *ex parte rei intellectae*, de intentie gezien vanuit het gekende object. Alles waardoor het intellect kennis krijgt door middel van representatie, is een intentie *ex parte intelligentis*. Op deze manier opgevat kan een intentie een concept, een intelligibele species of een act van het intellect zijn. Ook dit valt niet onder de logica. Daartegenover staat de intentie *ex parte rei intellectae*, die op twee manieren kan worden opgevat: in formele en abstracte zin is de intentie de relatie van het gekende object tot de act van het kennen, in materiele en concrete zin is deze intentie het gekende object. Het onderscheid tussen eerste en tweede intenties doorkruist de bovengenoemde onderverdelingen. Zo kan een eerste intentie *ex parte intelligentis* bijvoorbeeld een species zijn, of een kenact waarvan het object een reëel object is. Een

tweede intentie *ex parte intelligentis* kan eveneens een kenact zijn, waarbij het gekende object dan een eerste intentie is. Beide kenacten in dit voorbeeld, dat wil zeggen zowel de eerste als de tweede intentie *ex parte intelligentis*, zijn zelf eveneens reële objecten. Eerste intenties *ex parte rei intellectae* in materiële en concrete zin zijn concrete, reële objecten; in formele en abstracte zin zijn het relaties (rationele objecten) van gekende dingen tot kenacten. Tweede intenties *ex parte rei intellectae* zijn relaties van het intellect tot de kenact; in formele en abstracte zin zijn het de relaties van het gekende ding (bijvoorbeeld *universalitas*) tot de act van het intellect, en in materiële concrete zin zijn het door het intellect gekende entiteiten, bijvoorbeeld relaties als *universalitas*, maar dan opgevat als gekend object. Deze laatste entiteiten zijn volgens Hervaeus het eigenlijke en enige onderwerp van de logica, zoals hij in de vijfde en langste *distinctio* van *De secundis intentionibus* uitvoerig uiteenzet.

Hervaeus besteedt veel ruimte aan het weerleggen van een theorie waarin intenties worden onderscheiden in abstracte intenties, die gelijk worden gesteld aan kenacten, en concrete intenties, die gelijk worden gesteld aan gekende objecten. Het verschil tussen eerste en tweede intenties wordt hier uitgelegd als het verschil tussen het begrip van een ding op zichzelf, los van alle andere dingen (eerste intentie), en het begrip van een ding in respectieve zin, met inachtneming van andere dingen (tweede intentie). Deze opvatting doet sterk denken aan Hervaeus' tijdgenoot Radulphus Brito.

Vervolgens legt Hervaeus aan de hand van de definities in de eerste *distinctio* verder uit in hoeverre particuliere objecten, privaties, negaties en ficties eerste intenties kunnen worden genoemd. In de tweede *distinctio* gaat hij in op de vraag in hoeverre tweede intenties in het intellect bestaan of erbuiten, en werkt hij het relationele karakter van tweede intenties nader uit. Hierbij maakt hij steeds weer gebruik van de onderverdelingen van intenties die hij in het begin van de eerste *distinctio* heeft uiteengezet.

Wat dit werk interessant maakt, is dat Hervaeus hiermee niet alleen een nieuw genre heeft geïntroduceerd dat navolging vond bij latere denkers als Gerardus Odonis, maar dat hij bovendien veel heeft toegevoegd aan de opvattingen van Thomas van Aquino over intenties. Bij Thomas is het onderscheid tussen intenties en intelligibele species nog in ontwikkeling, terwijl bij Hervaeus de interpretatie van intenties aanzienlijk genuanceerder en ook gecompliceerder wordt. Voor zover nu bekend was Hervaeus de eerste die het woord '*intentionalitas*' (intentionaliteit)

gebruikte, sindsdien niet meer weg te denken uit de filosofie. *De secundis intentionibus* is sterk verbreid geweest en heeft zowel nadrukkelijke instemming (Francisco De Prato) als verzet (Gerardus Odonis) opgeroepen. De thomisten van de Renaissance citeerden eruit en beschouwden Hervaeus als de grootste thomist van zijn tijd. Desalniettemin dateerden tot voor kort de recentste edities van *De secundis intentionibus* uit het begin van de 16^e eeuw.

De hernieuwde belangstelling voor Hervaeus gedurende de laatste decennia maken een toegankelijke, kritische editie van zijn werk wenselijk. Dit proefschrift biedt een dergelijke editie voor de eerste twee *Distinctiones*.

